

NÉPRAJZI ÖRÖKSÉGÜNK ÖSSZEGEZÉSE

Magyar Néprajzi Lexikon I, II.

Akadémi Kiadó, Budapest, 1977—79.

A MTA Néprajzi Kutatócsoportjának irányításában és szervezésében a magyar néprajz nagy vállalkozásának lehetünk tanúi a Magyar Néprajzi Lexikon első két kötetének megjelenése alkalmából. A négy kötetre tervezett és magyar nyelvterületen egyedülálló vállalkozás első kötete (A-E) 1977-ben, a második (F-Ka) pedig 1979-ben látott napvilágot.

A népi kultúra örökségét, pontosabban a magyar néprajz teljes területét öleli fel a lexikon a maga mintegy 8000 cikkével és az ezekhez kapcsolódó kb. 5000 illusztrációval, egyszínű és színes fényképekkel, rajzokkal. A cikkek 1970—75 között íródtak és az anyaggyűjtés is 1975-ben fejeződött be. A szerzők arra törekedtek, hogy a meglévő eredményeket és ismereteket összefoglalják, de gyakran sor került új kutatási eredmények bemutatására is, amennyiben ezt a cikkírás szűk keretei megengedték. Ezáltal a lexikon a magyar népi kultúra európai, sőt eurázsiai vonatkozásával is megismeret bennünket, valamint föltárja a nem magyar nemzetiségekhez és a szomszéd népekhez fűződő kulturális kapcsolatokat is. Nem foglalkozik azonban a mai magyarországi nemzetiségek kulturális jellegzeteségeivel, például a sajátosan délszláv néprajzi szokásokkal, mint a busójárás. Külön címszó alatt nem szerepel, de az érdeklődő felvilágosítást kap a *farsang* címszóban („A busójárás a Mohács környéki délszlávok alkaloskodó felvonulása.”), ahol a népi alkaloskodás számos formájával ismert meg bennünket a cikk szerzője, több fényképfelvétel kíséretében. A cikkek között tehát csak olyanokat találunk, melyeknek valamilyen köze van a magyarsághoz; ez az egyetlen korlátozó szempontja a lexikon fogalomrendszerének.

A tárgyi és szellemi néprajz széles és gazdag területét felölelő munkában a népmesét tárgyaló cikkeknel találkozunk a nemzetközi népmese-katalógus szakterületén használt megjegyzésekkel (AaTh). betű- és számjelzésekkel, mivel a magyar népmese-katalógus munkálatai még folynak, ezért az ott alkal-

mazott magyar vonatkozású jelzéseket nem használhatták a szerzők.

A lexikon főszerkesztője, Ortutay Gyula, a közelmúltban elhunyt nemzetközi szaktekintély, az első kötet előszavában vázlatos áttekintést ad a néprajzi és folklórlexikonok eddig megjelent munkáiról, ezzel is hangsúlyozva, hogy az utóbbi évtizedekben a nemzetközi kongresszusokon és konferenciákon a magyar folklór képviselői ugyan jelen vannak, de eddig a külföldi folklórlexikonokból hiányzott a magyar anyag. Néhány fontosabb nemzetközi folklórkiadvány mellett Ortutay röviden foglalkozik a hazai kiadványokkal is. Különösen az 1933—37-ben megjelent *Magyarság Néprajzát* emeli ki, mely hibáitól, hiányosságaitól eltekintve az első nagy összefoglalása volt a magyar folklórnak. A MTA Néprajzi Kutatócsoportja 1967 derekán arra a megállapításra jutott, hogy a *Magyarság Néprajza* megjelenése óta eltelt csaknem négy évtizedes hazai és külföldi kutatás új eredményeit, módszerekben és tényekben is összegezni kell. Így került sor a munkálatok megkezdésére, melyben a kutatócsoport mellett 96 kutató, a néprajzi tanszékek, múzeumok kutatói vettek részt. Ez tette lehetővé, hogy az összefoglaló, ugyanakkor analitikus mű megszülessen és a maga enciklopedikus nyelvén is a teljes magyar néprajz bemutatására törekedjen, nem feledkezve meg a történeti, társadalmi összefüggésekről sem. Az előszóban azt is meg tudjuk, hogy a lexikális fogalmazás módszere, azaz a cikklistánál összeállítás a kutatókat pontos definiálásra, a történeti, társadalmi, kulturális összefüggések tömör, pontos ábrázolására készíti, minek következtében az erre vonatkozó munkálatok majdnem három évet vettek igénybe, a cikkek megírása négy évig tartott és egy évig a kötetek összehangolása, szerkesztése. Az így felduzzadt anyag már előre jelezte, hogy a két kötetre tervezett lexikon keretei szűknek bizonyulnak és így lett több mint kétszerese az új lexikon a *Magyarság Néprajza* négy kötetének.

A lexikon címszói a legismertebb és leginkább használt műszavak. A vastag betűvel szedett címszó után a dőlt betűs címszóváltozatok csak a legismertebb és legfontosabb egyéb elnevezéseket sorolják föl, a további változatok pedig a szövegbe illesztve találhatók meg. A társadalmi és szakszókincsbeli összefüggéseket az utaló címszavak rendszere kapcsolja össze. Néhol a szerző etimológiai magyarázattal is szolgál. A cikkeket a legfontosabb szakirodalom és a szerző neve zárja. A cikkek között vannak olyanok, melyek nagyobb egységet fognak össze, pl. az állattartás, földművelés, népköltészet, népmese stb. Ezek megfogalmazása enciklopedikus igényű és terjedelmű, számuk 35–40-re tehető.

Az első kötet előszava után a szerzők névsora következik, majd a szerkesztő rövid használati utasítást ad a lexikon kezeléséhez és a rövidítések jegyzékével találkozunk. A szerzők között Diószegi Vilmos, Dobos Ilona, Dömötör Tekla, Katona Imre, Kovács Ágnes, Kriza Ildikó, Küllös Imola, Manga János, Morvay Judit, Sárosi Bálint, Voigt Vilmos nevét olvashatjuk, hogy csak a számunkra legismertebbeket említsük. Ugyanakkor dicséret illeti Koroknay István képszerkesztő és Máté Károly műszaki szerkesztő munkáját, valamint a saakszerkesztőket, hogy a néprajzi szaklexikonok, enciklopédiák között is kiemelkedő teljesítményű, szemre is gyönyörködtető művet adtak az érdeklődők kezébe.

VAJDA ZSUZSA

ESSZÉBE OLTOTT ÖNÉLETRAJZ

RUFFY PÉTER: *Világaim*.

Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1979.

Ruffy Péter, a Magyar Nemzet hasábjairól ismert kitűnő újságíró könyve Illyés Gyula előszavával jelent meg. Illyés Gyula „köszönő baráti kéznyújtása” annak a tudósnak, a magyar nyelv búvárlójának, a magyar történelem és nemzetiségi sorskérdések kutatójának szól, aki szinte minden országos műveltségi mozgalomban részt vesz, aki tiszta szívvel s ráadásul tiszta tollal örökődik a magyar nyelv szépsége fölött.

A könyv valóban nem mindennapi teljesítmény. Alig gondolná az ember, hogy eredetileg újságba került írások — riportok, tárcák, útinaplók, köszöntők — ily hatalmas, megbonthatatlan egységet adnak. Persze, tudjuk, a rejtély nyitja az író gondolkodásában van. Aki a számára mindig megszabott szűk terepen ismeretterjesztést és saját kutatásának eredményeit ötvözi egybe. Szógalata, hasznájuk ezúttal a Balogh Edgár-i szót, *népszolgálat*: fölvilágosítani akar és meggyőzni. Bármerre jár, sohasem feledheti, egy kicsiny ország szülötte. Ha távoli földön kincseket keres, azért teszi, hogy az otthoniakat gyarapíthassa. Ruffy

Péter ahhoz a nagy nemzedékhez tartozik, aki úgy volt zsurnaliszta, hogy közben prózát és verset írt, nemzetiségi jogpolitikai tanulmányokat közölt. Mindannyianak fölroptatója a Brassói Hírlap. Képzelmük csak el annak a redakciónak a légkörét, ahol Kacsó Sándor tekintete vigyázta a készülő írásokat, ahol Salamon Ernő, a költő gyakornokoskodott. Ruffy írói szemléletének tágassága alighanem innen eredt: a demokratikus, minden értékre figyelő és minden nemzetet, nemzetiséget megbecsülő légkörből. Ha onnan átmentett valamit — már életre szóló példát hozott magával.

A *Világaim* című kötet hatalmas, szinte végenincs folyam. Esszébe oltott önéletrajz, gondolatok és töprengések tárháza. A legszimpatikusabb benne az, hogy Ruffy alázattal közeledik írásainak tárgyához. Főlkészültsége, egy-egy tárgykörben szerzett tudása bőven megengedhetné, hogy az író nézőpontja változzék. De ő megmarad sajátos helyén, hűséggel viseli a posztot. Minden népréteget, szinte még az írástudatlanokat is várható olvasóközönség-